

mgr Ewa Bobin

Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, UWr

Zagadnienia wstępne

ZAJĘCIA ORGANIZACYJNE.

POJĘCIE SPORU.

ŚRODKI POKOJOWEGO ZAŁATWIANIA SPORÓW.

Sytuacja, spór, kryzys i konflikt – różnice pojęciowe

Art. 1 KNZ: „Cele Organizacji Narodów Zjednoczonych są następujące:

1. (...) łagodzić lub załatwiać pokojowymi sposobami, zgodnie z zasadami sprawiedliwości i prawa międzynarodowego, spory albo sytuacje międzynarodowe, które mogą prowadzić do naruszenia pokoju”.

Art. 34 KNZ: „Rada Bezpieczeństwa może badać każdy spór lub sytuację w celu ustalenia, czy dalsze trwanie sporu lub sytuacji nie grozi niebezpieczeństwem dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa”

Sytuacja międzynarodowa

- ❖ określony co do czasu i miejsca układ stosunków międzynarodowych pomiędzy dwoma podmiotami;
- ❖ Istnienie „napięcia” tych stosunków;
- ❖ sytuacja jest pojęciem szerszym niż spór;
- ❖ konkretna sytuacja może doprowadzić do nieporozumień i przerodzić się w spór.

Spór międzynarodowy

To sytuacja pomiędzy państwami, która charakteryzuje się:

- ❖ brakiem zgody co do elementów prawa lub co do faktów;
- ❖ sprzecznością poglądów prawnych lub sprzecznością interesów pomiędzy dwoma skonkretyzowanymi i sprzecznymi stanowiskami lub roszczeniami.

Istnienie sporu jest obiektywne, niezależne od woli i uznania stron.

Istnienie sporu stwierdza się na podstawie faktów, a nie wyłącznie twierdzeń stron.

Spór międzynarodowy wg sądów międzynarodowych

Spór międzynarodowy to stan, w którym punkty widzenia stron są wyraźnie przeciwstawne.

Opinia doradcza MTS z 1950 r.
ws. interpretacji traktatów pokoju
z Bułgarią, Węgrami i Rumunią

Spór to brak zgody w przedmiocie kwestii prawnej lub stanu faktycznego, z przeciwieństwem prawnych stanowisk lub interesów między stronami.

Orzeczenie STSM z 1924 r. w sprawie
Palestyńskich koncesji Mavrommatisa

Art. 27 ust. 3 KNZ:

Decyzje Rady Bezpieczeństwa we wszystkich innych sprawach zapadają większością głosów dziewięciu członków, włączając w to głosy wszystkich stałych członków, z tym jednak, że przy podejmowaniu decyzji przewidzianych w rozdziale VI oraz w ustępie 3 artykułu 52 strona w sporze wstrzymuje się od głosowania.

Jakie są więc konsekwencje pomiędzy sytuacją międzynarodową a sporem na gruncie KNZ?

Kryzys międzynarodowy i konflikt międzynarodowy

Kryzys międzynarodowy – powstaje wówczas, gdy próby pogodzenia sprzecznych interesów stron doprowadziły do impasu i nie ma dalszej możliwości rozwiązania sporu.

Konflikt międzynarodowy – ostrzejsza forma sporu, w którym możliwe jest użycie sił zbrojnych (istnieje groźba ich użycia lub już zostały one użyte – **konflikty zbrojne**).

Rodzaje sporów

1. Spory międzynarodowe i niemające takiego charakteru
2. Spory prawne, polityczne i kompleksowe
3. Spory kwalifikowane i zwykłe

Spory prawne, polityczne i kompleksowe

Spory prawne - spory, w których roszczenia stron opierają się na określonej normie prawa, w których sąd [międzynarodowy, arbitrażowy] może być właściwy do wydania orzeczenia.

Spory polityczne - spory, które nie mogą być rozstrzygane wyłącznie na podstawie istniejącego prawa [międzynarodowego], bez wzięcia pod uwagę elementów pozaprawnych (np. kwestii gospodarczych, politycznych).

Spory kompleksowe - w których podnoszona argumentacja ma charakter zarówno prawny, jak i polityczny.

Art. 36 ust. 3 KNZ

- 1. W każdym stadium sporu o charakterze określonym w artykule 33 lub sytuacji o podobnym charakterze Rada Bezpieczeństwa może zalecić odpowiednią procedurę lub sposób załatwienia.*
- 2. Rada Bezpieczeństwa weźmie pod uwagę procedurę już przyjętą przez strony dla załatwienia tego sporu.*
- 3. Przy udzielaniu zaleceń na podstawie niniejszego artykułu Rada Bezpieczeństwa uwzględni również, że **spory o charakterze prawnym** strony powinny w zasadzie wnosić do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, stosownie do postanowień jego Statutu.*

Spory kwalifikowane i zwykłe

Spory kwalifikowane - naruszające cele i zasady ONZ, zagrażające bezpieczeństwu i pokojowi międzynarodowemu;

Spory zwykłe – niezagrażające międzynarodowemu pokojowi i bezpieczeństwu.

- Spory kwalifikowane **MUSZĄ** zostać rozwiązane zawsze, spory zwykłe mogą pozostać niezadowolone.
- Główna odpowiedzialność za utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa spoczywa na Radzie Bezpieczeństwa ONZ i to ona posiada kompetencje do zakwalifikowania danego sporu, jako zagrażającego pokojowi i bezpieczeństwu międzynarodowemu.

Rola prawa międzynarodowego w odniesieniu do sporów międzynarodowych

- ❖ Wprowadzenie obowiązku pokojuowego załatwiania sporów
Art. 2 ust. 3 KNZ: *„Wszyscy członkowie załatwiać będą swe spory międzynarodowe środkami pokojowymi w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz sprawiedliwości”*
- ❖ Zobowiązanie państw do poddania się określonemu sposobowi załatwiania sporu w konkretnym przypadku
- ❖ Tworzenie systemów i metod (sposobów) pokojowego załatwiania sporów – zarówno metod sądowych, jak i pozasądowych.

„Zasady ogólne” rozwiązywania sporów

- ❖ Poszukiwanie sprawiedliwego rozwiązania w dobrej wierze i w duchu współpracy;
- ❖ Powstrzymywanie się od działań pogarszających lub utrudniających stosunki między stronami;
- ❖ Zakaz użycia siły lub groźby użycia siły;
- ❖ Swoboda wyboru przez strony sposobu załatwienia sporu (która może być ograniczona w umowach międzynarodowych).

Źródła prawa dotyczące załatwiania sporów międzynarodowych

- ❖ Konwencja haska o pokojowym załatwianiu sporów międzynarodowych z 18 X 1907 r.,
- ❖ Karta Narodów Zjednoczonych (rozdziały VI, XIV, Statut MTS),
- ❖ klauzule i aneksy do umów międzynarodowych.

Metody załatwiania sporów międzynarodowych

Art. 33 ust. 1 Karty NZ:

*„Strony w sporze, którego dalsze trwanie może zagrażać utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, będą przede wszystkim dążyć do jego załatwienia w drodze **rokowań, badań, pośrednictwa, koncyliacji, rozjemstwa, rozstrzygnięcia sądowego, odwołania się do organów lub układów regionalnych**, albo w drodze innych środków pokojowych według własnego wyboru”.*

Czy jest to katalog zamknięty?

A. Sposoby pozasądowe, dyplomatyczne - nieprowadzące do wiążącego dla stron rozstrzygnięcia; pozostawiają stronom możliwość podjęcia ostatecznej decyzji o rozstrzygnięciu sporu. Spór skierowany na drogę pozasądową zostaje załatwiony, gdy strony przyjmą proponowany sposób rozstrzygnięcia.

B. Sposoby sądowe - spór skierowany na drogę sądową (arbitrażową) kończy się wiążącym dla stron wyrokiem. Wybór tej drogi załatwienia sporu prowadzi do definitywnego załatwienia sporu.

Pokojoye środki załatwiania sporów międzynarodowych

Środki pozasądowe (dyplomatyczne)

Negocjacje

Mediacje

Dobre usługi

Komisja śledcza (badania)

Komisja koncyliacyjna (koncyliacje)

Przez organizacje międzynarodowe

Środki sądowe

Arbitraż

Stałe sądy międzynarodowe

Nie ma hierarchii między w/w sposobami.

Jedyne kryteria wyboru:

- ❖ zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego,
- ❖ zagwarantowanie sprawiedliwego rozwiązania,
- ❖ zagwarantowanie efektywności wybranej procedury, która zapewni definitywne i wiążące dla stron rozstrzygnięcie.

Literatura:

1. Barcik J., Srogosz T., *Prawo międzynarodowe publiczne*, wyd. C.H.Beck, Warszawa 2017.
2. Bierzanek R., Symonides J., *Prawo międzynarodowe publiczne*, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
3. Czapliński W., Wyrozumska A., *Prawo międzynarodowe publiczne. Zagadnienia systemowe.*, wyd. C.H.Beck, Warszawa 2014.
4. Góralczyk W., Sawicki S., *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*, wyd. Wolters Kluwer, Warszawa 2017.

Dziękuję za uwagę.
